

משרד החינוך

המזכירות הפדגוגיות, אגף שפות, הפיקוח על הוראת העברית ביסודי
המנהל הפדגוגי, אגף א לחינוך יסודי

כותבים היסטוריה

תוכנית פדגוגית לשבעה באוקטובר
לכיתות ה-ו
תשפ"ה

יוזמה והובלת התוכנית: ד"ר לימור קולן, מנהלת תחום דעת עברית בגיל הרך וביסודי

פיתוח התוכנית:

ד"ר לימור קולן, מנהלת תחום דעת עברית בגיל הרך וביסודי

ד"ר בתיה אפלפלד, מדריכה ארצית, הפיקוח על הוראת העברית ביסודי, המזכירות

הפדגוגית, אגף שפות

שותפים לפיתוח: צוות האגף לחינוך יסודי, המנהל הפדגוגי

יעוץ פדגוגי:

שרית תורג'מן יפה, מרכזת SEL בתחומי הדעת, אגף שפ"י והמזכירות הפדגוגית

ד"ר אפרת קוצר, מדריכה ארצית, הפיקוח על הוראת העברית ביסודי, המזכירות

הפדגוגית, אגף שפות

קראו והאירו:

ד"ר בועז ברונשטיין, המכללה האקדמית לחינוך ע"ש דוד ילין

הפדגוגית, אגף שפות

ליבנת בביוף, מדריכה מחוזית, מחוז תל-אביב

עריכת לשון: ד"ר אנה ענבר, מדריכה ארצית, הפיקוח על הוראת העברית ביסודי,

המזכירות הפדגוגית, אגף שפות

עיצוב גרפי: קטיה פובזנר, עיצוב בחינוך

צילום: קטרינה קצן

תודות: תודה לכל התלמידות והתלמידים ששיתפו אותנו בטקסטים שכתבו ובציורים

שציירו. תודה לבתי הספר על שעודדו את התלמידים להביע את עצמם בכתיבה ובציור

ועל השיתוף בחומרים: בי"ס עלומים בקרית אונן, בי"ס גיל רבין בשדרות, בי"ס ויצמן

בנהריה, בי"ס הדר בכפר יונה, בי"ס גלילות בנשר, בי"ס רותם באשקלון.

נותבים היסטוריה

מורות ומורים יקרים,

בימים אלו אנו מציינים שנה לאירועי שבעה באוקטובר 2023 ולפרוץ מלחמת "חרבות ברזל". בחודשים הראשונים למלחמה, יזם האגף לחינוך יסודי במשרד החינוך את מיזם "נותבים היסטוריה", ובו תעדו ילדים, צוותי חינוך והורים מרחבי הארץ את חוויותיהם מפרוץ המלחמה בכתב, בציור באמצעים דיגיטליים מגוונים. מאות יצירות נאספו מן המחוזות השונים והועברו לספרייה הלאומית בירושלים. יצירות אלה יוצרות פסיפס ייחודי של מאורע היסטורי בעת התרחשותו. מעניינים במיוחד הם סיפוריהם האישיים של תלמידי בית הספר היסודי החושפים כיצד הילדים תפסו וחוו את ההתרחשויות.

התוכנית הפדגוגית בשיעורי השפה והחינוך הלשוני בימי הציון לאירועי שבעה באוקטובר נועדה להעניק לכם, המורים, כלים לניהול השיח עם התלמידים סביב התכנים הקשים, העולים בתקופה מורכבת זו, באופן רגיש ותואם גיל¹. יש חשיבות לכך שתינתן לתלמידים הזדמנות לבטא מנעד רחב של רגשות במרחב שיח מוגן ובנוכחות מבוגר משמעותי. כמו כן יש חשיבות לאפשר הזדמנויות מגוונות לשיח ולהבעה, ולא להסתפק בפעילות חד-פעמית סביב אירועי שבעה באוקטובר.

התוכנית הפדגוגית מבוססת על קריאה שיתופית ואישית של טקסטים מתוך המיזם "נותבים היסטוריה". ליקטנו טקסטים שנכתבו וצוירו בידי ילדים מאזורים שונים בארץ בסמוך לפרוץ המלחמה ובחודשים שלאחר מכן. בין הפריטים שלוקטו ואוגדו יחד, הרהורים, סיפורים אישיים, ציורים ועדויות אישיות. הטקסטים והציורים מקוריים ופורסמו על דעתם של התלמידים והוריהם ובאישורם. נערכו בטקסטים כמה שינויים והתאמות: הושמטו קטעים שבהם יש תיאורים קשים מדי לקריאה ותוקנו שגיאות הכתיב.

הפריטים בקובץ הם מסגרת ההתייחסות לשיח הכיתתי. השיח יתמקד בנרטיבים העולים מהטקסטים ומהציורים. הפעילויות בקובץ לתלמיד מזמנות תגובה בשיח, בכתיבה וביצירה. בהצעות לפעילויות הודגשו בעיקר נקודות האור העולות מן היצירות מבלי להתעלם מהתכנים הקשים המובעים בהם. ההתייחסות ליצירות מאפשרת התבוננות על

---

¹ הנחיות לשיח חינוכי עם תלמידים סביב אירועי שבעה באוקטובר נמצאות באתר שפ"י.

ציר הזמן – התבוננות על מה שהיה, התבוננות על מה שעכשיו והתבוננות קדימה בתקווה. פרספקטיבת הזמן מאפשרת לנו לזהות שינוי ולחוש בו ולחוות תנועה והתפתחות במקום תקיעות. ההתבוננות על עצמנו כפרטים וכחברה בציר הזמן תתמקד בזיהוי הכוחות, מנגנוני החוסן, הנתינה, החסד וההכרה בטוב.

עקרונות התוכנית

○ כאשר מנהלים שיח בכיתה הנוגע בנושאים רגישים וכואבים, חשוב ליצור מסגרת להתייחסות. כך נוכל למקד את השיח ולמנוע הצפה של תוכן. הטקסטים שלוקטו מהווים את המצע להתייחסות בשיח הנוגע לאירועי שבעה באוקטובר ולאופן שבו המלחמה טלטלה את חיינו. הנרטיבים נבחרו בקפידה והותאמו לגיל התלמידים. הטקסטים שנבחרו מרוככים, עם זאת הם אינם מתחמקים מהתייחסות לתכנים הקשים המעסיקים את התלמידים.

○ הנחת היסוד היא שתלמידים יוכלו להתחבר לסיפורים ולעדויות שנכתבו וצוירו בידי ילדות וילדים בני גילם, ולמצוא בהם עניין. ייתכן שהתלמידים יחוו שהסיפורים והעדויות מהדהדים להם חוויה אישית ומבטאים את סיפוריהם האישיים. הסיפורים והעדויות נכתבו בגוף ראשון, ולכן הם יוצרים ממד של קרבה לילדה או לילד שכתבו אותם וכן מרחב להזדהות.

○ הצוירים שנבחרו מציגים נקודת מבט ייחודית ושונה. לחלק מן הצוירים מצורף תיאור והסבר מתוך דברי הילדים שציירו אותם. הצוירים משקפים נקודת מבט אופטימית ומפיחים תקווה. התכנים שהביאו את התלמידים לצייר את הצוירים אינם תמיד מפורשים בצויר, ולכן נותר מרחב לפרשנות וליצירת נרטיבים אישיים.

○ קריאה משותפת של עדויות וסיפורים עשויה לעודד את התלמידים להביע את עצמם בכתיבה ובצויר. ביטוי אישי בצויר ובכתיבה מסייע לעבד את האירועים הקשים שהתלמידים חווים תקופה ממושכת.

○ לצד הכאב והקושי מתוארים בכל היצירות והסיפורים האישיים דרכי התמודדות, עשייה משמעותית ונקודת מבט אופטימית. חשוב להדגיש ולהבליט זאת במהלך השיח בכיתה. שיח מסוג זה תורם לחיזוק תחושת החוסן האישי והקהילתי. לכן מומלץ שהשיח

- המלווה את הקריאה של הטקסטים יעסוק תחילה בנרטיבים שעולים מהם, לאחר מכן במתן משמעות אישית, ולבסוף בזיהוי נקודות אור ומסרים של תקווה.
- בסיפורים רבים כתבו הילדים על עזרה שקיבלו מבני המשפחה, מהחברים ומהקהילה. כדאי להדגיש לתלמידים שהם אינם לבד, וכי יש חשיבות בפנייה לעזרה מבן משפחה, חבר או חברה, מורה או מבוגר משמעותי.
  - רצוי שלא לדחוס תכנים רבים ולא לעסוק ביותר מטקסט אחד בכל מפגש. יש לתהלך את המפגש בנחת ולשהות בטקסט שנבחר לקריאה. יש לאפשר לתלמידים זמן להרהור, לעיבוד ולתגובה. אפשר לחזור אל הקובץ עם לקט היצירות בהזדמנויות שונות אם תמצאו בכך צורך.
  - יש להפעיל שיקול דעת בבחירת הטקסט המובא לכיתה והפעילות שבעקבותיו. יש להתאים את הפעילות לכיתה ולמאפייניה.
- שימו לב!** אם אחד הטקסטים הוא של תלמידה או תלמיד שלכם, יש לשוחח איתם ולקבל את אישורם לקריאת הטקסט בכיתה. אמרו להם שהטקסט שכתבו או ציירו נבחר לתוכנית הלמידה, וכי במהלך השיעור נקרא יחד את הטקסט או נתבונן יחד בציור שציירו שלהם, ולשם כך אתם מבקשים את רשותם. אם הם מרגישים לא בנוח, יש לבחור טקסט אחר מתוך הקובץ.
- **דגשים לחינוך הממלכתי-דתי:** כאשר משוחחים עם התלמידים, רצוי להדגיש את כוחה של התפילה ואת היותנו חוליה בשרשרת הדורות. כאנשים מאמינים, נזכיר לתלמידים שאנו מאמינים שהכל מנוהל על-ידי הקב"ה; אמונה זו יכולה לחזק ולנחם אותנו בעתות משבר. בנוסף, כדאי לדבר על חשיבותן של אחדות וערבות הדדית בבית הספר, בקהילה שלנו, בחברה הישראלית ובעם היהודי כולו, כאן ובתפוצות.
  - אם יש בכיתה תלמידים במעגלי פגיעה, יש להתייעץ עם היועצת לפני תחילת הפעילות.
  - אם התלמידים מגלים קושי או מצוקה, יש לקיים שיח חינוכי-מקצועי עם המחנכת והיועצת.
  - אפשר ורצוי ליצור לקט של טקסטים וציורים ביוזמה כיתתית ובית-ספרית שיהפכו מסגרת להתייחסות. אם תבחרו לעשות זאת, יש לקבל את הסכמתם של התלמידים לפרסום הכתבים והציורים האישיים.

הנחיות דידיקטיות ופסיכו־פדגוגיות

- ☞ אתם מוזמנים לבחור את התיעודים המתאימים לתלמידיכם מתוך הקובץ לתלמיד.
- ☞ יש להדפיס את הטקסט הנבחר ואת המכתב לתלמידים (מכתב לתלמידים בעמוד 9; טקסטים ופעילויות לתלמידים בעמודים 10-23).
- ☞ לצד האיור מוצג קודר (ברקוד QR). התלמידים יכולים לסרוק אותו כדי לצפות בציור.
- ☞ האיורים נגישים לכם ב**מצגת**. כך תוכלו להציגם בצבעים המקוריים שלהם.

קריאת הטקסט

אנו ממליצות לקרוא יחד עם התלמידים את הטקסט שנבחר, ולאחר מכן לאפשר להם לקרוא אותו שוב בקריאה אישית דמומה. לחלופין, אפשר לתת לתלמידים לקרוא את הטקסט בקריאה אישית תחילה, ולאחר מכן להקריא את הטקסט בפני התלמידים בקולכם שלכם.

ניהול השיח

אחרי הקריאה בקשו מהתלמידים להגיב בחופשיות. אפשר לשאול אילו מחשבות ורגשות עלו בהם, האם היה צירוף מילים או משפט מסוים שעורר את תשומת ליבם ולקיים שיח בכיתה. לחלופין, ניתן לקיים שיח מובנה יותר בעזרת השאלות המוצעות ליד כל טקסט או יצירה.

ייתכן שהסיפורים האישיים שהתלמידים יקראו יעודדו אותם לשתף מהידע ומהחוויות האישיות שהם עברו. שיתוף זה יכול להציף ולהעלות נושאים המרחקים מהמיקוד שיצרנו. עם זאת השיתוף יכול להיות מרגש ומשמעותי לתלמידים.

חשוב לנהל את השיח באופן רגיש ומתחשב² – אפשר למסגר את השיח ולמקד אותו בסיפור שקראו, ואפשר לצאת מהסיפור שקראו לסיפורים האישיים שהתלמידים משתפים. אין הכרח להספיק לשוחח בהרחבה על כל סיפור וסיפור של התלמידים או

---

² הנחיות לשיח חינוכי עם תלמידים סביב אירועי שבעה באוקטובר נמצאות באתר שפ"י.

להגיע למיצוי מלא באותו הרגע. חשוב להקפיד שהובלת השיח מהטקסט החוצה אל סיפורי התלמידים תחזור בסיום השיח פנימה אל הטקסט שהיווה את נקודת המוצא לשיח. התמקדות בסיפור שהתלמידים קראו תאפשר מידה של הרחקה ותמנע הצפה של תכנים ופרטי מידע שיכולים להיות קשים להכלה ולהבנה.

אפשר לשאול: מי כתב את הסיפור האישי הזה? איפה הוא גר? מה קרה לו? מה הוא ראה או חווה? כיצד הוא מתמודד? מה הוא עשה? מי עזר לו? מה הייתם רוצים לומר או לאחל לו?

אפשר לזהות בסיפור נרטיב ולדבר עליו באופן עקרוני וכללי יותר. למשל: הילד מספר שהם נאלצו לעזוב את הבית ולעבור לגור במלון. הם עוברים ממלון למלון ולבסוף בוחרים מקום להשתקע בו. מה הופך מקום לבית? איך אתם מרגישים כשאתם בבית? באילו נסיבות אנו נאלצים לעזוב את הבית? מה ניתן לעשות כדי להרגיש בנוח במקום שבו אני נמצא? מה אני יכול לעשות כדי להרגיש "בבית"?

הילד בסיפור מספר שהוא מתגעגע לחדר שלו ולבית שלו. הוא גם מספר על דברים שעוזרים לו להתגבר על הגעגוע ועל העצב. מהם אותם הדברים? (משפחה, חברים, הסחות דעת ועוד). תוכלו להציע לו רעיונות נוספים שיעזרו לו? מה מסייע לכם להתמודד עם תחושות של געגוע ועצב?

הוראה בקבוצה קטנה

רצוי לנהל את הפעילויות בקבוצות קטנות. בקבוצה קטנה ניתן לאפשר לכל התלמידים מרחב לביטוי. התלמידים יכולים לחוש יותר בנוח לשתף, להגיב ולקחת חלק פעיל בשיח. המורה יכול להיות יותר קשוב, להגיב למבעים האישיים שעולים בשיח ולהבחין בתחושת אי־נוחות שהוא מזהה בקרב תלמידיו ולהגיב לה.

רצוי שבקבוצה הקטנה ישבו תלמידים לצד חבריהם הקרובים, כך שהרכב הקבוצה יאפשר הרגשה נוחה לשיתוף ולביטוי.

הבעה אישית בכתיבה וביצירה

הזמינו את התלמידים להביע את עצמם בכתיבה וביצירה. ההזמנה לכתיבה יכולה להיות בתגובה לסיפור שקראו או בכתיבת הסיפור האישי שלהם. אפשר להזמין את התלמידים להביע את עצמם במגוון דרכים יצירתיות בצילום, בהקלטה ובאמצעות ציור וחומרי יצירה. אפשר להציע לתלמידים היגדים שיוכלו להמשיך ולהשלים אותם. דוגמאות להיגדים:

- כשקראתי את הסיפור הרגשתי...
- רציתי לומר לגיבור הסיפור ש...
- זה הזכיר לי ש...
- אני רוצה לאחל ש..
- התקווה שלי היא...
- אני מאמין ש...

שיתוף ביצירות האישיות

הזמינו את התלמידים לשתף זה את זה בסיפורים שכתבו וביצירות שיצרו. אפשר לעשות זאת בקבוצה קטנה או בהרכבים חברתיים. אפשר ליצור אסופה של טקסטים שהתלמידים כתבו ולהפוך אותם למסגרת התייחסות במפגשים הבאים. חשוב לקבל את הסכמתם של התלמידים לכך.

הצעה לניהול המפגשים

קריאה של הטקסט הנבחר	
הצעה ב	הצעה א
1. התכנסות בקבוצה הקטנה	1. קריאה דמומה של הטקסט הנבחר
2. הקראה של הטקסט הנבחר על-ידי המורה	2. התכנסות בקבוצה הקטנה
3. קריאה דמומה של הטקסט	3. הקראה חוזרת של הטקסט על-ידי המורה
הזמנה לשיח	
הזמנה להבעה בכתיבה וביצירה	
התכנסות לשיתוף בקבוצה הקטנה או בהרכב חברי	

אנו מקוות שהקריאה של היצירות תעודד את התלמידים להעלות על הכתב את סיפוריהם האישיים ולתרום לאוסף ההולך וגדל ולתיעוד בספרייה הלאומית. התוכנית 'כותבים היסטוריה' מזמנת מבט קרוב ומוגן למאורעות ולמתעדים, ולא מבט מרוחק של היסטוריון חיצוני. היא מזמינה מעורבות באירועי השעה ותחושת שייכות. היא מאפשרת לנו לפגוש את כותבי ההיסטוריה וגם להשתייך לכותביה הפעילים.

אתם מוזמנים לשלוח אלינו את הסיפורים ואת הציורים של התלמידים. אפשר לשלוח למדריכה המחוזית את החומרים בצירוף פרטים אישיים, אישור והסכמת הורים לשיתוף בחומרים.

[שאלון הסכמת הורים](#)

נותבים היסטוריה

תלמידים יקרים,

בשנה החולפת ביוזמה של משרד החינוך שנקראת "נותבים היסטוריה", אלפי תלמידים מרחבי הארץ תיעדו את חוויותיהם ואת תחושותיהם בזמן המלחמה. הם כתבו חיבורים קצרים וסיפורים והיו שבחרו לכתוב שיר או מכתב (כי לפעמים קל יותר להתבטא כשכותבים למישהו). בהסכמת התלמידים התייעודים שלהם הועברו לספרייה הלאומית של ישראל.

הספרייה הלאומית אחראית על שמירת האוצרות המודפסים של מדינת ישראל ושל העם היהודי. מדובר בספרייה גדולה ומרשימה, המכילה ארבע מיליון (!) ספרים וכן כתבי עת, עיתונים, כתבי יד, מפות, צילומים, כרזות וחומרים נוספים. בספרייה יש אולמות קריאה יפים ומרווחים ומתקיימות בה מגוון פעילויות – תערוכות, סיורים, הרצאות, הופעות ועוד. מומלץ לבקר בה ולהתרשם מ**משכנה החדש** בירושלים.

סרקו את הקודר (הברקוד QR)
לצפייה בסרטון הכרות עם הספרייה הלאומית.

שאלה למחשבה

מדוע לדעתכם הוחלט לשמר בספרייה הלאומית את התיאודים האישיים שכתבו ילדי ישראל בזמן המלחמה?

בעמודים הבאים תוכלו לקרוא עדויות וסיפורים שנכתבו בשנה החולפת על ידי ילדים בני גילכם. כל אחד מאיתנו חווה את המלחמה אחרת, בהתאם למקום שבו הוא גר ולנסיבות חייו. בלקט שלפניכם יש טקסטים שנכתבו על ידי ילדים שגרים ביישובים שונים בארץ, מצפון ועד דרום.

השבעה באוקטובר

בשבעה באוקטובר פרצה מלחמת חרבות ברזל ואני אספר על החוויות שלי. ביום הארור ההוא הייתי בבית וההורים שלי העירו אותי משינה ללכת לממ"ד. בהתחלה אני לא הבנתי מה קורה, אך מהר מאוד הבנתי. החדשות מרצדות בטלוויזיה וכל הכתבות היו על זה. ואני? הדבר היחיד שהיה לי בראש הוא המחשבה "למה?", כלומר, למה פרצה המלחמה? למה דווקא עכשיו?

אחרי השביעי אנחנו עברנו ללמידה מרחוק, אני קצת התאכזבתי למרות שהיה בסדר. קצת קשה ללמוד מרחוק. לאחר מכן חזרנו לבית הספר. בגלל האזעקות תרגלנו ועשינו חזרות של כניסה לממ"ד. בכל כיתה יש דף עם כל המרחבים המוגנים בבית הספר ופירוט של איזה שכבות הם. המצב קצת, אבל ממש קצת נרגע.

פעם אחת הייתי אצל חברה והייתה אזעקה, לא חשבתי שזה משהו כזה משמעותי אבל ביום הזה נפלה רקטה בקרית אונו. אני ממש נבהלתי כי מיד זה פורסם, הודיעו לנו שנפלה רקטה וראיתי צילומים של רסיסים בבית של ידידות שלי. המורה שלנו סיפר לנו מה קרה וזה היה מאוד מדאיג.

אני תלמידה בכיתה ה' שעברה כל כך הרבה היסטוריה. באופן כללי העשור הזה הוא משוגע! (לא הילדים, אלא המצב) אמא שלי תמיד אומרת לי כשאנחנו מדברות על זה "חמודה שלי את חיה בהיסטוריה ממש עכשיו ובעתיד ידברו על זה", כשאני כותבת על זה אני חושבת על כל הגיבורים שלנו: החטופים, החיילים ואנשי הביטחון.

אני תמיד מתפללת שזה יגמר ושכולם יהיו בסדר כי זה מצב לא רגיל, הכול השתנה ואני משתפת חברים ומשפחה על מה שאני עוברת ועל מה שהם עוברים וזה תמיד עוזר לי.

יש גם את כל עניין החיילים וההורים או האחים שיוצאים למילואים. אבא שלי לפעמים יוצא למילואים, למרות שהוא לא כל הזמן שם לפעמים אני קצת

מתגעגעת. יש בנות בכיתה שלי שיש להן אחיות בצבא, לי יש בן דודה בצבא וזה מאוד מלחיץ, אם יקרה לו משהו או שהוא לא יחזור פתאום חס וחלילה. ולסיכום אני מקווה שהמצב שלנו כאן יהיה יותר טוב, שתהיה לנו קצת מנוחה מכל הבלגן הזה. אני תומכת בחיילים ובטוחה שהם יכולים לעשות את זה עבורנו ושכל העולם ידע את מה שקורה כאן באמת!!!

הזמנה לשיח

"אני תלמידה בכיתה ה' שעברה כל כך הרבה היסטוריה", כתבה יובל.

✦ למה היא מתכוונת? האם גם אתם מרגישים כך?

אימא של יובל אמרה לה שהיא "חיה בהיסטוריה ממש עכשיו ובעתיד ידברו על זה".

✦ האם אתם מרגישים שאתם חיים בזמנים היסטוריים שעוד ידובר בהם שנים רבות?

✦ האם בני משפחה מספרים לכם על מלחמות או על אירועים היסטוריים אחרים שהתרחשו כשהם היו צעירים? איך אתם מרגישים כשמשתפים אתכם?

יובל כתבה שהיא משתפת חברים ומשפחה במה שהיא עוברת וזה עוזר לה. ✦ מה עוזר לכם בהתמודדות שלכם?

הזמנה לכתיבה

נציג בפני התלמידים שתי משימות לבחירתם.

הצעה 1

דמיינו שבעוד שישים שנה תשבו עם נכדיכם ותספרו להם על ילדותכם.
✦ בחרו חוויה אחת מזמן המלחמה שהייתם רוצים לחלוק והעלו אותה על הכתב.

הצעה 2

יובל ספרה על הלמידה מרחוק בזמן מלחמה.
✦ כתבו חוויה אחת מאחד השיעורים שלמדתם מרחוק או מקרוב במהלך המלחמה.
אפשר לכתוב, להקליט או לצלם את עצמכם מספרים את הסיפור.

מנסה לאסוף מילה ועוד מילה, לחבר משפטים ולהיזכר ביום שגרם לי לפחד שאין כמותו, בהלה, דאגה והמון המון מחשבות שהתרוצצו ועדיין מתרוצצות בראשי.

ביום שבת מוקדם בבוקר, יום שמחת התורה 7/10 התעוררנו לאזעקות "צבע אדום". שמעתי צעקות בערבית וקולות ירי. הבנו שמהו קורה, משהו אחר מתרחש, לא מוכר, לא ידוע. תחילה חשבתי שהרירות שנשמעו הם מהצבא שלנו, מחיילנו, הסתבר שטעיתי. אלו היו מחבלים שנכנסו לעיר שדרות ולקיבוצים בסביבה וכל רצונם להרוג יהודים. נכנסנו לממ"ד עד שעות הערב המאוחרות. הרגשנו שהזמן עצר מלכת. וכל מה שביקשתי בליבי ברגעים אלו שזה יהיה רק חלום עבורי...

ביום ראשון בשעות הערב נסענו ליישוב שנקרא "ערבה" ושכרנו בית. לאחר שבועיים הדרמנו לאילת. תחילה הרגשתי באילת אווירה של חופש, של ניתוק. אך לאחר מספר שבועות חשתי מיואש ומשועמם. הרגשתי שהבית, החברים, השכנים, המשפחה המורחבת חסרים לי והלב התמלא בגעגוע רב. בתקופה כל כך מאתגרת ומשמעותית זו למדתי שאם יש מקום בלב יש מקום לכולם. אסיים בתפילה לשלום חיילינו, אותה אנו נוהגים לומר מדי בוקר בכיתתנו כולנו יחד: "מי שבירך אבותינו אברהם, יצחק ויעקב, הוא יברך את חיילי צבא ההגנה לישראל."

הזמנה לשיח

✦ מה הייתם רוצים לשאול את איתי או לומר לו?
קראו שוב את המשפט הראשון שאיתי משדרות כתב. לפעמים קשה לנו לבטא במילים חוויה שעברנו.
✦ האם גם לכם קרה שרציתם לשתף ברגשות ובתחושות שלכם ולא מצאתם את המילים לכך? כיצד התמודדתם?
"בתקופה כל כך מאתגרת ומשמעותית זו למדתי שאם יש מקום בלב יש מקום לכולם", כתב איתי.
✦ נסו להסביר את כוונתו ולתת דוגמאות.

איתי בחר לסיים את דבריו ב[תפילה לשלום חיילי צה"ל](#).
התפילה חוברה על ידי הרב הצבאי הראשי הראשון אלוף שלמה גורן בשנת 1956 ונהוג לומר אותה בשבתות ובחגים.
✦ מדוע, לדעתכם, איתי בחר לסיים את דבריו בתפילה זו?

הזמנה לכתיבה

כתבו סיפור שכותרתו "אם יש מקום בלב יש מקום לכולם".

כמו בכל שבת, גם בשבת הזו תכננתי לקום בשמונה בבוקר ולצאת לשחק כדורגל עם חברים. אבל לשבת הזאת היו תוכניות אחרות. כאלה שאפילו לא דמיינתי. מי חשב שמאותו שבוע ועד היום נעבור שבע דירות במקומות שונים, לאורכה ולרוחבה של הארץ היפה שלנו.

השעה הייתה שתיים עשרה בלילה. אני, אימא והאחים הקטנים שלי יושבים במיגונית שברחוב, ממש מתחת לבית שלי. אבא בבית, ואז אזעקה! צבע אדום! האמת? קצת התרגלנו לזה, אבל למה שעומד לקרות לא ציפיתי. עוד לפני שהסתיימה האזעקה נשמע קול פיצוץ אדיר. כזה שהרעיד את האדמה. נבהלתי מאוד ופחדתי והמחשבות לא הפסיקו. דוד שלי נכנס למיגונית שבה היינו ועדכן אותנו שטיל פגע בבית שלנו. בהתחלה לא האמנתי. איך זה יכול להיות? חשבתי לעצמי. אבל זה נכון. טיל פגע בבית וכולו הרוס, בלאגן, שברים של בטון, הרכוש הפוך ושבור. לאן ממשיכים מכאן?

העירייה החליטה לפנות אותנו לבית מלון בעיר. נוף לים, מרפסת, מה רע? אפילו פגשתי שם חבר טוב שלי. שוב כדורגל היה על הפרק. "מחר נשחק כדורגל" אמרנו אחד לשני. ושוב, כמו בשידור החוזר של פרק מסדרה, אזעקה! רצים למרחב מוגן. אני המרגיע כי הילדים סביבי היו בלחץ. ואז נשמע פיצוץ עז. עכשיו גם אני לחוץ ומבוהל. הייתה נפילה במלון... משם, תוך כדי אזעקות ושקט מותח ברחובות, נסענו לקרובי משפחה שגרים באור יהודה. חזר האוויר, חזרה הילדות ויכולנו לצאת לחצר ולשחק. סוף סוף שיחקתי כדורגל!!! והנה, גם שם אזעקה, אבל אני, האשקלוני שרגיל ל-30 שניות להגיע למרחב המוגן, הרגשתי ששתי דקות זו ממש הקלה.

לאחר כמה ימים התקבלה ההודעה. ראיתי את אבא שלי הולך ובא, מדבר עם אנשים ואז הבנתי ששוב עוברים דירה. הנסיעה הייתה רחוקה, והדרך הארוכה גרמה לי לחשוב על כל מה שאנחנו עוברים. לאורך כל הדרך חשבתי לעצמי שנכון שכרגע קשה ככה לעבור ממקום למקום, אבל עליי להודות על מה שיש כי יש אנשים שעברו דברים הרבה יותר קשים: יש ילדים חטופים אי שם בעזה, שבטח היו שמחים להיות במקומי ולעבור ממקום למקום בארץ שלנו -

בישראל, יש ילדים שאבא שלהם עכשיו נלחם בעזה ובטח הם היו שמחים לעבור ממקום למקום בארץ שלנו עם אבא שלהם לידם.

הגענו לניצנה – מקום יפה מאוד, ממש משודרג. אפילו בריכה הייתה לנו שם. בהמשך, התחלתי גם ללמוד שם בבית ספר. איזה כיף! אין "מיט" ולא צריך ללמוד דרך המחשב. פתאום הרגשתי שאני מתגעגע לבית הספר שלי, לחברים, להפסקות, וגם למורים התגעגעתי. חודש שלם העברנו במקום הנפלא הזה, שלצערי היינו צריכים לעזוב. עשו לנו מסיבת פרידה מרגשת והתרגשתי מאוד מכך שחשבו עלינו ודאגו לנו שנשמח. משם – לפתח תקווה. כפר נופש נחמד, אבל אני מרגיש שכבר מיציתי. אין לי כוח לארוז שוב את המזוודות ולנסוע ברחבי הארץ. התפללתי שמכאן נחזור הביתה לאשקלון. אבא בזמן הזה ממשיך לחפש דירה חדשה באשקלון, אז קיוויתי שכבר ימצא ונחזור למקום שאותו אני כל כך אוהב. אבל אתם כבר בטח מנחשים שהטיול שלנו בארץ עדיין לא הגיע לסיומו... תודה לפתח תקווה, היית נהדרת, אבל הגיע זמן להמשיך צפונה, והפעם – לחיפה. גולדי קוראים לה. אישה טובה שעוזרת לאנשים שנאלצו לצאת מביתם. היא כל כך עזרה לנו, סידרה לנו בית נחמד לגור בו, אפילו לאוכל היא דאגה. אנשים טובים באמצע הדרך. כל כך מאפיין את מדינת ישראל. היא נתנה לי תפקיד לשמור ולטפל בחתולה של הדיירת והרגשתי שהנה, אני מועיל קצת ויכול לעזור בחזרה.

בחיפה היינו כמה ימים ואז סוף כל סוף ההודעה שכל כך חיכיתי לה – חוזרים לאשקלון! מצאנו דירה להשכרה. אבא ואימא ארגנו את הבית החדש ונסענו כולנו לראות אותו. התרגשתי ושמחתי שאני שוב כאן, בבית שלי, ליד החברים שלי, חוזר לבית הספר שלי. אני אוהב את הבית החדש, יש לי גינה קטנה, חדר משלי והכי חשוב – אני במקום בטוח. אולי לא בטוח מבחינה ביטחונית, אבל הכי בטוח מבחינה אישית. זה המקום שלי.

הזמנה לשיח

★ באביאל ומשפחתו עברו ממקום למקום ושהו בשבע דירות שונות עד שחזרו לאשקלון. באביאל בחר לכנות את המעברים התכופים בשם "טיול". מדוע לדעתכם?

★ במהלך ה"טיול" הארוך ברחבי הארץ פגש באביאל אנשים טובים שסייעו לו ולמשפחתו. אילו דברים חיוביים גיליתם על אזרחי ישראל במהלך השנה החולפת?

✦ באביאל מספר על ההרגשה הטובה שהיתה לו כאשר קיבל תפקיד ויכול היה לעזור בחזרה. שתפו בתפקידים שקיבלתם בזמן המלחמה ואיך הם גרמו לכם להרגיש.

✦ המלחמה שיבשה את התוכניות שהיו לבאביאל ולמשפחתו, אך הם הצליחו לגלות גמישות ואופטימיות. כיצד אתם הצלחתם לגלות גמישות כאשר התוכניות שלכם השתבשו? מה עזר לכם בכך?

הזמנה לכתיבה

למרות הקושי לעבור ממקום למקום באביאל חש שעליו להודות על מה שיש לו.

✦ הכינו רשימה של 5-10 דברים שעליהם אתם מכירים תודה. אלה יכולים להיות גם דברים קטנים כמו קינוח שאכלתם או שיר יפה ששמעתם.

סרקו לצפייה
בציור

ציירה: אודליה, תלמידת כיתה ו, נשר

הזמנה לשיח

התבוננו בציור של אודליה ותארו מה אתם רואים.

- ✦ בציור פרטים רבים. כל פרט מסמל רעיון כלשהו. מהם הרעיונות?
- ✦ כל הפרטים יחד קשורים לרעיון גדול המשותף להם, מהו, לדעתכם?
- ✦ האם יש משמעות לבחירת הצבעים, לדעתכם?

הזמנה להבעה ביצירה

בחרו נושא שמעסיק אתכם.

הוא יכול להיות קשור אליכם באופן אישי או לכולנו כחברה.

צרו יצירה המבטאת את הנושא שבחרתם. אפשר לעשות זאת בציור או בקולז'י

– יצירה המורכבת מצירוף של תמונות או פריטים.
שימו לב לפרטים שבאמצעותם תבטאו את הנושא.

צייר: יואב, תלמיד כיתה ה', כפר יונה

סרקו לצפייה בציור

יואב כתב:

"העבודה שלי מתארת ילד שרוכב על פרפר בחזרה הביתה לישראל
אחרי שהיה חטוף. חשבת על חופש ומה שהפרפר מסמל כחופש. אני
מרגיש שמחה שהחטוף חזר ועצב על זה שהם עדיין שם."

הזמנה לשיח

התבוננו בציור של יואב ולאחר מכן קראו את מה שהוא כתב על הציור שצייר.

✦ בציורו יואב מספר סיפור. כיצד הוא מבטא את הסיפור שלו בציור?
התייחסו לפרטים שבציור, לאופן שבו הוא בחר לצייר אותם ולקשר שיש
בין הפרטים השונים בציור.

✦ לכל פרט בציור יש משמעות. מהי?

✦ היזכרו במניפת הצבעים שבחבילת הצבעים שלכם.

מה מיוחד בצבעים שיואב בחר?

יואב מספר שהוא חשב על חופש ועל מה שה**פרפר** מסמל עבורו.

✦ מה זה אומר להיות חופשי?

✦ כיצד אתם הייתם מייצגים בציור או בפיסול את הרעיון של 'להיות חופשי'?

הזמנה להבעה ביצירה

ציירו ציור המספר סיפור של **חופש**.

הנדון: יוזמה - " מחזקים ומחזקים "

אני אליה, בוגרת בית הספר, תלמידת כיתה ו' רוצה לצאת ביוזמה - **"מחזקים ומחזקים"** שתכלול מספר רעיונות שיעזרו לתלמידי בית הספר ויחזקו אותם בתקופה זו - תקופת מלחמת "חרבות ברזל".

היום, אנו מציינים 172 ימים למלחמה. אנו הילדים שגרים בנהריה חוששים מאוד, מרגישים אי ודאות, דואגים לבני משפחתנו וחושבים כל הזמן על חיילינו שנלחמים ועל יקירינו שעדיין מוחזקים בשבי. בשל כך, ובשל העובדה שאנו נמצאים בחודש אדר, חודש המדגיש את ערך הנתינה, הייתי רוצה להוביל יוזמה חדשה בעזרת תלמידים נוספים משכבת ו' ואנשי צוות מבית ספרינו. מטרתה של היוזמה היא לחזק, לעודד ולתת לתלמידי ביה"ס הרגשה טובה ונעימה בתקופה מיוחדת זו.

אז... מה תכלול התוכנית?

ראשית, אציע למחנכות להקדיש שיעור אחד פעם בשבוע (תחילת שבוע/ סגירת שבוע) בו התלמידים ינהלו **מעגלי שיח**. במעגלים אלו יוכלו התלמידים לשתף ברגשותיהם, רצונותיהם, סיפורם האישי ואולי אף ליעץ ולתמוך האחד בשני. ניתן גם לקיים מעגלי שיח בין תלמידים בוגרים לצעירים. פעילות מסוג זה תאפשר לילדים לספר, לשתף ולפרוק את שעל ליבם. הם ירגישו שיש עוד כמוהם, הם לא לבד וזה מעודד. שנית, תלמידי ביה"ס יכינו **מארזים לחיילים** - כל אחד יתרום כראות עיניו בצירוף ברכה מחזקת ולבבית. ניתן גם ליצור קבוצות של תלמידים, שיפגשו אחה"צ ויכינו יחד את המארזים. כך אנו הילדים הנמצאים בעורף נזדהה עם חיילנו, נפנק ונחזק אותם. בנוסף לכך, המורים לספורט בבית ספרינו יכינו פעילויות ספורטיביות היתוליות ומהנות אחת לחודש - **"שישי ספורטיבי"** - שמטרתן לאורר וליצור אנרגיות חיוביות. גם פה, אנו התלמידים נחבור למורים ונעזור להם להכין את הפעילויות ולהפעיל את התלמידים. הפוגה כזאת, חשובה מאוד ותשפר את מצב הרוח של כל המשתתפים. רעיון נוסף ואחרון שעלה במוחי הוא להקים **ועדה של תלמידים בוגרים** - **"מי ישמע אותי?"** - שתפקידה יהיה לדאוג לפעילויות מגוונות ומהנות בזמן ההפסקות. לדוגמה: שיר באהבה, משחקי חצר, just dance, חידונים, שעשועונים ועוד. אני רואה חשיבות גדולה בהפעלת היוזמה בבית ספרינו.

כשהנפש רגועה, ניתן להתפנות ללמידה!

לאור נימוקיי והרעיונות שכתבתי, אני מקווה שתאשרי את יוזמתי ותתני לי "אור ירוק" לצאת לדרך.

בברכה,
אליה, נהריה

הזמנה לשיח

- ✦ קראו את הכותרת של המכתב של אליה : יוזמה – " מְחַזְקִים וּמְחוּזְקִים "
- ✦ מה מעורר בכם צירוף המילים 'מחזקים ומחוזקים'?
- ✦ אליה הציעה מגוון פעילויות מחזקות ומעודדות. איזו פעילות, לדעתכם, עשויה להתאים במיוחד לכיתה שלכם?
- ✦ יש לכם רעיונות לפעילויות נוספות? כתבו אותם.

יוזמה ומעורבות חברתית

- אליה פועלת לקידום רעיונות המיועדים להיטיב עם הקהילה הבית ספרית שבה למדה.
- ✦ יוזמתה של אליה נולדה מתוך צורך. מהו הצורך שהיא זיהתה?
- ✦ כיצד פעלה לקידום הרעיון שלה?
- חשבו על רעיון שהייתם רוצה לקדם. רעיון שיכול להשפיע על האחרים ולהיטיב עימם.
- ✦ מהו הרעיון?
- ✦ כיצד הייתם מקדמים אותו?
- ✦ מי השותפים שלכם?
- ✦ עם מי תתייעצו? ממי תבקשו עזרה?

נסיים בשיר

האזינו לשירו של אברהם טל "[מחוזקים לעולם](#)".

קראו את מילות [השיר](#) והתייחסו לפזמון:

✦ כיצד אתם מפרשים את המילים "בחיים הגלגלים מסובבים את כולם"?

✦ לפי מילות השיר, מה מחזק אותנו?

קיבוץ **נחל עוז** נמצא בקרבת הערים שְׁדֵרוֹת וּנְתִיבוֹת וסמוך לרצועת עזה. חברי הקיבוץ התכוננו לחגוג 70 שנה לְהִקְסָדוֹ, כאשר בבוקרו של השבעה באוקטובר מחבלי חמאס חדרו ליישובם וזרעו בו הרס ומוות. לאחר שכוחות הביטחון השתלטו על הקיבוץ, המקום הוכרז שטח צבאי סגור ורוב תושביו פונו צפונה לקיבוץ מְשֶׁמֶר הָעֵמֶק.

שלושה חודשים לאחר השבת השחורה, התכנסו חברי נחל עוז ומשמר העמק באולם התרבות של משמר העמק לאירוע "קולולם" כדי לציין 102 שנים להקמתו של הקיבוץ המארח. כולם, מבוגרים וילדים, שרו יחד את השיר "מחוזקים לעולם".

"קולולם" הוא מיזם חברתי-מוזיקלי שמטרתו לחזק קהילות באמצעות שירת המונים.

אתם מוזמנים לצפות ב**סרטון** שתיעד את האירוע.

הזמנה לשיח

✦ אתם אוהבים לשיר? למה?

✦ מה ההבדל בין לשיר לבד לבין לשיר יחד עם עוד מאות אנשים?

✦ מדוע, לדעתכם, בחרו חברי הקיבוצים לציין כך 102 שנים למְשֶׁמֶר הָעֵמֶק?